

„статистика“ може да бъде усвоен чрез чисто дедуктивен подход; че по начина, по който се преподава математическата статистика, тя твърде често произвежда нерелевантни или подвеждащи в дадена ситуация отговори. Освен това, че се внушава на студентите да мислят, че не действителността, а математиката е, която държи ключа към статистическото познание. По думите на Фишер този начин учи студентите да не мислят...“ (с.435-436). „След Втората световна война Фишер стигна дотам, че избягваше изобщо да си служи с наименованието „статистик“...“ (с. 313).

Учебници по обща теория на статистиката, в които да изложат цялостно своите виждания за същността и ролята на така наречената „статистика“, водещите постинституционалисти не написали. Както Пиърсън, така и Фишер, а също и Нейман, респективно Пиърсън-младши предоставили тази задача на епигони. Така още през 30-те години започват да се появяват на пазара учебни курсове, чието съдържание О. Андерсон оценява тогава по следния начин: „Особено в Америка е разпространена лоша практика. Тя за съжаление е следвана и от един от лидерите на новата английска школа, Р.Фишер, учебниците да се разглеждат като фармакопеи, които трябва да съдържат само набори от рецепти, като се оставя в пълен мрак обосновката на тези рецепти“ (Anderson, 1935, с.3).

Разработване на „статистически“ методи без теория на познание

Повдигнатият проблем е далеч по-сериозен. Той не е само проблем на написване на учебници. Проблемът се създава генетично от махисткия стил на разработване на „статистически“ методи. Често, твърде често методите се разработват, без да е дефиниран предварително и отчетливо познавателният интерес, който те ще трябва да обслужват. Красноречив пример в това отношение още от времето на Карл Пиърсън е така широко използваният в продължение на десетки години корелационен анализ. Същият е доразработван по-късно и се доразвива дори в наши дни във вид на анализ по главни компоненти, канонически корелации, факторен корелационен анализ и т.н. - посочвам само някои от развиваните направления - но ясна ли е целта, която ще трябва да обслужват тези разновидности? Напротив, впечатлението е, че се полагат усилия да им се намери поле на приложение, но без забележим резултат.

В същото време има познавателни задачи в науката и практиката, които са ясно и отчетливо дефинирани, но които остават без разработена методология за успешното им третиране. Тук веднага се сещаме за необходимостта от ефикасни подходи, обслужващи *диагностичния* статистически анализ на промени в съвкупности по предизвикали ги фактори. Близо един век дори простото описание на динамиката на съставени от съвкупности обекти е в пелените на Ървинг Фишеровата „индексна“ (какво безсъдържателно наименование! В.Ц.) формалистика, която и ние от бившите социалистически страни следвахме по петите повече от половин век.

Нещо повече, неудачно акцентувана е дори ролята на най-популяризираната в съвременните учебници статистическа методика - тази на регресионния анализ. Какво е нездравото в нея? То е, че задачата по установяването и оценяването на